

Research Paper

Study of Kidnapping in Iranian and USA Criminal Law

Mohammad Hassan Hassani¹ Hamid Alizadeh ^{*2} Omid Parsipour³

¹ Assistant Professor of Criminal Law and Criminology, Damghan University, Damghan, Iran.

² PhD students in Criminal Law and Criminology, Urmia University, Urmia, Iran.

³ Master of Criminal Law and Criminology, Damghan University, Damghan, Iran.

10.22080/lps.2020.19320.1185

Received:

July 16, 2020

Accepted:

January 18, 2021

Available online:

February 20, 2021

Keywords:

kidnapping, personal freedom, hostage taking, illegal detention

Abstract

Respect for the freedom of individuals means freedom of movement for all fundamental human rights, and kidnapping is considered one of its violations and crimes against the spiritual identity of individuals. Kidnapping also falls under the category of hindrance because it may facilitate some crimes. The kidnapping in Iranian and USA law indicates the efforts of the two countries' legislators to protect personal freedom. However, USA criminal policy is more effective in both criminalization and punishment than Iran. The fragmented, inadequate, unnecessary and vague criminalization of criminality and the consequent mismanagement and consequent mismanagement of it have posed serious challenges to Iran's effective criminal protection. In contrast, criminalization of violations of personal liberty as a unit or basic crime and related offenses and the application of a system of punitive penalties for the purpose of accurately establishing the proportionality between crime and punishment in the USA have greatly contributed to its effectiveness.

* **Corresponding Author:** Hamid Alizadeh

Address: Urmia University, Urmia, Iran.

Email: ha.alizadeh@urmia.ac.ir

Tel: -

بررسی تطبیقی آدمربایی در حقوق کیفری ایران و ایالات متحده آمریکا

محمدحسن حسنی^۱ حمید علیزاده^{*۲} امید پارسی پور^۳^۱ استادیار حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه دامغان، دامغان، ایران^۲ دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران^۳ کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران

10.22080/lps.2020.19320.1185

چکیده

اهتمام و احترام به آزادی اشخاص به معنای آزادی رفت و آمد از حقوق بنیادین بشر است و آدمربایی یکی از مصادیق نقض آن و از جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص شمرده می‌شود. آدمربایی از آن جهت که ممکن است وقوع برخی از جرایم را نیز تسهیل نماید در طبقه جرائم مانع نیز قرار می‌گیرد. جرم‌انگاری آدمربایی در حقوق ایران و آمریکا نشان از اهتمام قانونگذاران دو کشور در حمایت از آزادی شخصی دارد. با این وجود سیاست کیفری آمریکا در مقایسه با ایران هم در مقوله جرم‌انگاری و هم کیفرگذاری کارآمدتر می‌باشد. جرم‌انگاری چندپاره، نارسا، زائد و مبهم از یک سو و کیفرگذاری نامتوازن و تبعات سوء ناشی از آن حمایت کیفری کارآمد ایران را با چالش‌های جدی مواجه ساخته است. در مقابل جرم‌انگاری نقض آزادی شخصی تحت عنوان مجرمانه واحد یا پایه و جرائم مرتبط با آن و اعمال سیستم مجازات‌های مدرج با هدف برقراری دقیق تناسب بین جرم و مجازات در آمریکا به کارآمدی آن کمک نموده است.

تاریخ دریافت:

۱۳۹۹/۰۴/۲۶

تاریخ پذیرش:

۱۳۹۹/۱۰/۲۹

قابل دائلود از تاریخ:

۱۳۹۹/۱۲/۰۴

کلیدواژه‌ها:

آدمربایی، آزادی شخصی، گروگانگیری، توقیف غیرقانونی.

۱ مقدمه

است، آزادی رفت و آمد آدمی است که قانون چارچوب آن را مشخص میکند. بنابراین افراد بر این اساس میتوانند هر کجا بخواهند بروند، بنشینند، برخیزند، سکونت یا اقامت گزینند، سفرکنند یا کسی برخلاف میلش او را به مکان یا جایی دیگر منتقل نکند، کسی مانع وی نشود و راه را بر او نبندد و او را از رفت و آمد منع نکند مگر به موجب قانون.

در سطح قوانین بین‌المللی و اعلامیه‌های حقوق بشر و قانون اساسی کشور ایران بر این حق طبیعی و اولیه انسان تاکید و حمایت شده است. تعرض به این آزادی میتواند

آزادی یکی از کلیدیترین حقوق طبیعی انسانهاست. از منظر عوام آزادی به معنایی انجام هرکاری است، بدون آنکه در خصوص انجام آن کارها مورد بازخواست قرار گیرند. از منظر فلاسفه آزادی در معنایی حقیقی تبعیت از یک نظم اخلاقی، اجتماعی و منطقی است. چراکه آزادی در غیر از معنایی حقیقی نوعی لجامگسیختگی و هرج و مرج است (رهامی، آبانگاه، ۱۳۹۰، ۲). از اینرو، آزادی دارای معانی و انواعی است. آزادی که در این نوشتار مورد نظر

* نویسنده مسئول: حمید علیزاده

آدرس: دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران

ایمیل: ha.alizadeh@urmia.ac.ir

تلفن: -

۲ مفهوم و تمییز آدمربایی از مفاهیم مشابه

آدمربایی، معادل واژه‌های انگلیسی Kidnapping (Abduction) است (میرزندهدل، ۱۳۹۳، ۱۲). در تعریف آدمربایی برخی چنین بیان داشته‌اند: استیلا برانسان و جا به جا نمودن دیگری به نحو غیرقانونی و برخلاف میل، اراده او (گلدوزیان، ۱۳۹۸، ۳۲۴).

آدمربایی در کاملاً به ربودن یک شخص از مکانی به مکانی دیگر که متضمن انتقال است، اطلاق می‌شود (Perkins, Boyce, ۱۹۹۱, ۲۸). هدف این جرم مجازات کسانی است که اقدام به انتقال بزه‌دیده به مکان محصور می‌نمایند که در آنجا از حمایت قانونی برخوردار نمی‌باشند. چنانچه شخصی در یک اتاقی که تحت کنترل کامل آدمرباست محبوس شده باشد می‌توان رعب و وحشتی که برای بزه‌دیده ایجاد می‌شود را تصور نمود.

از جمله چالش‌های قانونی حمایت‌کیفری از حق آزادی شخصی، همپوشانی رفتارهای مجرمانه مستقل سلب آزادی رفت و آمد و دشواری تفکیک رکن مادی آنها در برخی موارد می‌باشد. فقدان تعریف قانونی با وجود رابطه تنگاتنگ بین جرائم مذکور موجب تداخل و تردید در خصوص دایره شمول هریک از آنها شده است. این وضعیت حقوقدانان را ناگزیر از تفسیر مواد قانونی برای تعیین محدوده هریک از آنها نموده است. برای نمونه روشن نیست که چه تفاوت معناداری بین اختفاء دیگری موضوع مواد ۵۸۳ و ۶۲۱ و ۶۳۱ وجود دارد یا تفاوت سلب آزادی شخصی موضوع ماده ۵۷۰ و ۵۸۳ را نمی‌توان به وضوح درک کرد. تفکیک آدمربائی و توقیف غیرقانونی ساده به نظر می‌رسد. آدمربایی عبارت است از سلب آزادی تن دیگری و انتقال بدون رضایت وی از مکانی به مکان دیگر بدون مجوز قانونی. بنابراین عنصر انتقال یا جابجایی بزه‌دیده فارق آدمربائی از توقیف غیرقانونی و اختفاء دیگری می‌باشد. اما در همین جا مواجه با این چالش خواهیم بود که آدمربایی در ذات خود توقیف بزه‌دیده را نیز به همراه دارد. در این صورت آیا از مصادیق تعدد جرم به شمار خواهد آمد یا خیر. همین وضعیت نسبت به اختفاء و توقیف غیرقانونی دیگری نیز صادق است. به علاوه توقیف غیرقانونی یا جابجایی به عنف دیگری ممکن است از لوازم و نتایج طبیعی ارتکاب سایر جرایم باشد. در این وضعیت

جلوه‌های مختلفی داشته باشد که یکی از آنها آدمربایی است که محور این نوشتار است. آدمربایی از جرایم ناقض حریم خصوصی و سلب آزادی اشخاص است. آدمربایی اصولاً از جرایم علیه شخصیت معنوی اشخاص شمرده می‌شود با این حال ممکن است وقوع برخی جرایم را نیز تسهیل نماید و از این حیث می‌توان آدمربایی را در طبقه جرائم مانع نیز قرار داد.

جرمانگاری نقض حق آزادی شخصی تحت عناوین مجرمانه متعدد توقیف غیرقانونی، آدمربایی، نوزادربایی و اختفاء نشان از اهتمام قانونگذار کیفری ایران در حمایت از آزادی رفت و آمد افراد دارد. قانونگذار رفتارهای سلب آزادی را با چند عنوان مستقل مشتمل بر توقیف غیر-قانونی، آدمربایی، نوزادربایی و اختفاء دیگری در ضمن مواد ۵۷۰، ۵۸۳، ۶۲۱ و ۶۳۱ قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ جرمانگاری نموده است.

در مجموعه قوانین فدرال نقض آزادی شخصی در فصل پنجاه و پنجم قانون جرایم و دادرسی‌کیفری و تحت یک عنوان کلی kidnapping جرمانگاری شده است. قانونگذار فدرال توقیف غیرقانونی، آدمربائی، گروگانگیری و مداخله در عواید مالی ناشی از توقیف غیرقانونی و آدمربایی را در ضمن مواد ۱۲۰۱ تا ۱۲۰۴ قابل مجازات شناخته شده است. توقیف غیرقانونی و آدمربایی موضوع ماده ۱۲۰۱ ممکن است به هر منظوری از جمله دریافت مال نقدی و غیرنقدی از بزه‌دیده در قبال آزادی او باشد؛ اما گروگانگیری موضوع ماده ۱۲۰۳ توقیف غیرقانونی دیگری با هدف وادار ساختن شخص ثالث به انجام یا خودداری از انجام کاری به عنوان شرط صریح یا ضمنی برای آزادی بزه‌دیده از طریق تهدید به قتل یا ایراد صدمه یا ادامه بازداشت بزه‌دیده می‌باشد. (Lippman, ۲۰۱۰, ۳۴۰)

در این نوشتار با روش تطبیقی - تحلیلی درصدد است ضمن تبیین نظاممند جرم آدمربایی در حقوق ایران و آمریکا، به این پرسش پاسخ دهد که نقاط اشتراک و افتراق این دو نظام حقوقی کدامند و کارآمدی هر یک در دفاع از حق آزادی شخصی تا چه میزان است .

درحالیکه آدمربایی می‌تواند با هدف اخاذی از خود بزه‌دیده (شخص ربوده شده) ارتکاب یابد. به عبارت دیگر در آدمربایی شخص ربوده شده هدف اصلی جرم است اما در گروگانگیری بزه‌دیده تنها وسیله‌ای برای تحقق خواسته‌های مرتکب توسط شخص ثالث می‌باشد. بر همین اساس برخلاف سایر جرائم سالب آزادی شخصی که مرتکبان سعی در ارتکاب آن به صورت پنهانی دارند، در گروگانگیری مرتکب آن را آشکار مینماید. در حال حاضر رویه قضایی گروگانگیری را مستند به ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی به عنوان مصداق آدمربایی قابل مجازات میداند. چه آنکه در این ماده آدمربایی به هرمنظور جرمانگاری شده است. با این حال جرمانگاری صریح گروگانگیری در چارچوب تعهدات بینالمللی به منظور ترتب آثار حقوقی خاص آن طبق کنوانسیون یاد شده ضروری به نظر می‌رسد. لازم به ذکر است اگر گروگانگیری در داخل هواپیما رخ دهد مطابق ماده واحده قانون مجازات اخلال گران در امنیت پرواز و خرابکاری در وسایل و تاسیسات هواپیمایی مصوب ۱۳۴۹ قابل مجازات می‌باشد.

ایراد دیگری که بر مقنن وارد است آن است که برای موضوع واحد (سلب آزادی به نحو کلی) الفاظ متعدد به کار برده است، درحالی که با توجه به هدف ویکه حمایت از آزادی افراد است نیازی به استعمال الفاظ متعدد که نتیجه همه آنها یکی است (سلب آزادی) نداشته است، مضاف بر اینکه بر الفاظ متعدد مزبور، صرفنظر از اینکه میتوانند موجب برداشتهای متفاوت بشوند، اثر عملی خاصی نیز مترتب نیست (رحمدل، ۱۳۹۳، ۹۸).

در کامنلا و قوانین ایالتی از بازداشت غیرقانونی به توقیف غیرقانونی دیگری تعریف شده است. در قانون ایالت آیداهو^۱ صرفاً تصریح شده است که بازداشت غیرقانونی نقض آزادی شخصی دیگری بدون مجوز قانونی است. بازداشت غیرقانونی عموماً یک جرم جنحی است. شناخته میشود و مجازات آن در ایالت آیداهو جزای نقدی تا حداکثر پنج هزار دلار یا حبس تا حداکثر یک سال یا هر دو مجازات مذکور است. در جرم بازداشت غیرقانونی وجود قصد توقیف بزه‌دیده ضروری است. ایالات آرکانزاس^۲ و ایالت‌های دیگر آمریکا از قانون جزای نمونه تبعیت و مقرر نمودند که این جرم هنگامی ارتکاب می‌یابد که فردی بدون رضایت بزه‌دیده یا بدون مجوز قانونی و

این چالش وجود دارد که جرائم متعددی رخ داده است یا خیر. چنانچه شخصی فردی را ابتدائاً به صورت علنی توقیف و سپس او را به مکان دیگر منتقل و در آنجا مخفی نماید آیا می‌توان وی را مرتکب سه عنوان مجرمانه مجزا قلمداد نمود؟ این چالش‌ها با تعدد مرتکبان تشدید خواهد شد. برای نمونه سه نفر با ایفای نقش مجزا اقدام به سرقت محموله یک کامیون می‌نمایند. نفر اول راننده کامیون را متوقف می‌سازد و نفر دوم-کامیون را به همراه راننده به مکان دیگری منتقل می‌نماید و نفر سوم تا زمان تخلیه محموله کامیون، راننده آن را مخفی مینماید. حال مسئله این خواهد بود که آیا هر یک از آنان علاوه بر سرقت مرتکب عنوان مجرمانه دیگری از توقیف غیرقانونی، آدمربائی و اختفاء دیگری شده‌اند و آیا می‌توان آنها را شرکای تمامی این جرائم بشمار آورد و مطابق قواعد تعدد جرم (بیش از سه جرم) با آنان رفتار نمود.

علیرغم شباهتهای فراوان آدمربائی با گروگانگیری نمی‌توان آن دو را کاملاً منطبق برهم دانست (نییاله، حبیب-زاده، ۱۳۹۶، ۴۱). از سوی دیگر ایران به رغم تصویب کنوانسیون مقابله با گروگانگیری مصوب ۱۹۷۹ (به موجب قانون الحاق به این کنوانسیون مصوب ۱۳۵۸ با حق تحفظ) هنوز آن را جرمانگاری ننموده است. بند اول ماده نخست کنوانسیون مزبور گروگانگیری را اینگونه معرفی مینماید: هر شخصی مبادرت به توقیف و بازداشت و تهدید به کشتن، مصدوم کردن یا ادامه توقیف دیگری به منظور وادار کردن شخص ثالث یا یک کشور، سازمان بینالمللی، شخص حقیقی یا حقوقی یا گروهی از افراد جهت انجام یا خودداری از انجام اقدامی به عنوان شرط صریح یا ضمنی برای آزادی گروگان نماید در چارچوب این کنوانسیون مرتکب گروگانگیری شده است. بنابراین گروگانگیری به طور خلاصه عبارت است از توقیف یا بازداشت توأم با تهدید شخصی به منظور وادار کردن شخص ثالث به انجام یا ترک انجام رفتاری. بنابراین جرائم توقیف غیرقانونی و آدمربایی با گروگانگیری در رکن مادی دارای همپوشانیاند و فرق گروگانگیری از سایر جرایم سالب آزادی شخصی رکن معنوی آن است. بنابراین اگر آدمربایی بدون قصد وادار کردن شخص ثالث به انجام یا عدم انجام کاری باشد گروگانگیری محسوب نمی‌شود. به علاوه گروگانگیری با اهداف اخاذی از شخص ثالث است

² Arkansas

¹ Idaho

ملاحظه باشد. درمقابل درجرم بازداشت غیرقانونی ممکن است بزه‌دیده دریک مکانعمومی و خصوصی (مانند یک خانه) توقیف شود و نیز ممکن است مدت توقیف بزه‌دیده کوتاه یا طولانی باشد. در ایالت‌هایی مانند ایالت آلاباما^۵ چنانچه فردی اقدام به توقیف دیگری تحت شرایطی نماید که او را در معرض خطر صدمه بدنی شدید قرار دهد مجازات جرم توقیف غیرقانونی تشدید میشود. در پرونده‌ائی در ایالات جورجیا^۶ متهم به نام جیمز شون^۷ به فرد بزه‌دیده به نام الیزابت‌گوتتری^۸ حمله کرد و او را تهدید نمود که اگر سوار ماشینش نشود او را میکشد. براساس اظهارات بزه‌دیده وقتی متهم او را به داخل اتومبیل هل داد او فرمان اتومبیل را محکم چسبید و بوق زد. متهم ناسزا گفت و آنجا را ترک کرد. بنا به گزارش پلیس‌گوتتری پس از آنکه متهم از آنجا دور شد، با اراده و اختیار خودش سوار اتومبیلش شد. متهم از آدم‌ربایی تبرئه شد اما محکوم به بازداشت غیرقانونی گردید. (Lippman, ۲۰۱۰, ۳۶۳)

بازداشت غیرقانونی نگهداری یا توقیف عامدانه دیگری بدون مجوز قانونی است. توقیف ممکن است از طریق توسل به زور، تهدید توسل به زور یا سایر طرق تحقق یابد. (McCord et al., ۲۰۰۶, ۱۲۰) در بازداشت غیرقانونی انتقال بزه‌دیده یا نگهداری بزه‌دیده ضرورت ندارد. بازداشت غیرقانونی در صورتی که از مصادیق بازداشت غیرقانونی مشدد، نباشد یک جرم از درجه جنحه محسوب میشوند. (Samaha, ۲۰۱۱, ۳۶۷)

مطابق کنوانسیون بین‌المللی علیه گروگانگیری^۹، گروگانگیری جرم شناخته شده است. مطابق این کنوانسیون کشورهای عضو متعهد به تعقیب‌کیفری مجرمان یا استرداد آنها به کشورهای هستند که خود را مستحق تعقیب‌کیفری مجرم می‌دانند. (Lippman, ۲۰۱۰, ۳۵۷)

درکنگره آمریکا نیز قانون حمایت از بزه‌دیدگان قاچاق و خشونت در سال ۲۰۰۰ و قانون اقدام تعقیبی و سایر تدابیر برای پایان بخشیدن به بهره‌کشی از کودکان عصر کنونی مصوب ۲۰۰۳ به تصویب رسیده است. در سالهای اخیر در ایالات متحده آمریکا قوانین جامعی برای کنترل جرم از جمله در ارتباط با ضابطین قضایی و دیگر نهادها برای

آگاهانه محدودیت‌هایی برای دیگران ایجاد نماید که ناقض آزادی رفت و آمد او باشد. بازداشت باید غیرقانونی و بدون رضایت بزه‌دیده باشد. بازداشت افراد در چارچوب اختیارات قانونی پلیس یا انجام اینکار توسط والدین کودک به منظور تنبیه انضباطی کودک بازداشت غیرقانونی محسوب نمی‌شود. این جرم میتوان به رضایت بزه‌دیده به عنوان یک دفاع در برابر اتهام استناد نمود. برای نمونه در پرونده‌ائی متهم یککشاورز بود. هنگامی که متهم میخواست به شهر برود خانمش را با زنجیر بست. با این وجود چون اثبات شده بود که متهم به درخواست همسرش برای بستن او به تختخواب اینکار را کرده بود فاقد مسئولیت‌کیفری درقبال بازداشت غیرقانونی شناخته شد. اجبار بزه‌دیده به ماندن درجایی یا رفتن به جایی برخلاف میلش غالباً به عنوان رکن مادی این جرم توصیف میشود. توقیف ممکن است با ایجاد محدودیت فیزیکی یا تهدید توسل به زور و با آگاهی بزه‌دیده از آن انجام شود. توقیف ممکن است بدون توسل به زور یا تهدید توسل به زور نیز انجام شود. برای نمونه توقیف ممکن است از طریق بستن دربانجام شود. پروفسور پرکینس^۳ و پروفسور بوپس^۴ خاطر نشان ساختند با ممانعت دیگری از رفت و آمد در یک یا چند مسیر تا زمانی که میتواند از مسیر دیگری استفاده نماید توقیف محقق نمیگردد. توقیف دیگری دریک اتوبوس در حال حرکت یا در هواپیمای ربوده شده نیز ممکن است. (Perkins, Boyce, ۱۹۹۱, ۲۴۴)

در حقوق کیفری آمریکا افرادی که به صورت غیرقانونی توقیف میشوند میتوانند از دادگاه مدنی مطالبه خسارت نمایند. عدم ضرورت انتقال بزه‌دیده برای تحقق جرم توقیف غیرقانونی مهمترین تفاوت این جرم از آدم‌ربایی است. علاوه بر آن در مواردی هم که قوانین آدم‌ربایی علاوه بر انتقال بزه‌دیده، توقیف بزه‌دیده را نیز قابل مجازات می‌شناسند مجازات توقیف بزه‌دیده مشروط به آن است یا مخفیانه باشد و یا بزه‌دیده در مکانی نگهداری شود که امکان دسترسی و تماس با دیگران را نداشته باشد و با هدف خاص (برای نمونه دریافت باج) انجام شده باشد. در قانون جزای نمونه تصریح شده است که برای تحقق آدم‌ربایی از طریق توقیف دیگری مدت زمان آن میبایست قابل

⁷ James shune

⁸ Elizabeth Guthrie

⁹ Convention against the Taking of Hostages

³ Professor Perkins

⁴ Professor Boyce

⁵ Alabama

⁶ Georgia

بود و در مواردی که سن مجنی علیه کمتر از پانزده سال تمام باشد با ربودن توسط وسایل نقلیه انجام پذیرد و یا به مجنی علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مجازات آن مطابق قسمت دوم ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ حداکثر مجازات مقرر در قانون خواهد بود که با توجه به نحوه تعیین مجازات طبق قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مجازات مرتکب مشمول قسمت دوم ماده ۶۲۱ اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳ حسب مورد، حداکثر حبس درجه چهار یا درجه پنج خواهد بود. بعلاوه تبصره ماده ۶۲۱ ق.م.ا. ۱۳۷۵ نسخ و مجازات شروع به آدمربایی مطابق ماده ۱۲۲ ق.م.ا. ۱۳۹۲ اعمال میشود.

عنصر قانونی آدمربایی در ایالاتهای مختلف ایالات متحده آمریکا و قانون جزای نمونه متفاوت است که در ادامه به آنها میپردازیم.

مطابق ماده ۳۱-۹۴۰ قانون ایالت ویسکانسین^{۱۰} آدمربایی عبارت است از انتقال دیگری از یک مکان به مکان دیگر بدون رضایت بزه‌دیده و با قصد توقیف یا حبس بصورت مخفیانه یا بکارگماشتن یا انتقال اجباری بزه‌دیده به خارج از این ایالت.

ماده ۲۰۲ مجموعه قوانینکیفری ایالات کالیفرنیا مقرر میدارد: هر شخصیکه با توسل به زور یا ارباع اقدام به ربایش یا توقیف دیگری در این ایالت نماید و او را به کشور، ایالت یا شهرستان یا بخش دیگری از همان شهرستان ببرد محکوم به آدمربایی میشود. مطابق ماده ۳۱-۹۴۰ قانون ایالت ویسکانسین آدمربایی عبارت است از انتقال دیگری از یک مکان به مکان دیگر بدون رضایت بزه‌دیده و با قصد توقیف یا حبس بصورت مخفیانه یا بکارگماشتن یا انتقال اجباری بزه‌دیده به خارج از این ایالت.

ماده ۱-۲۱۲ قانون جزای نمونه درخصوص آدمربایی مقرر داشته: انتقال غیرقانونی دیگری از محل سکونت یا محل-کارش یا انتقال دیگری با مقدار مسافت قابل ملاحظه از محلیکه در آن یافت میشود یا توقیف غیرقانونی دیگری برای مدت زمان قابل توجه در یک مکان محصور چنانچه توأم با اهداف زیر باشد آدمربایی محسوب میشود:

۱. توقیف بزه‌دیده برای دریافت باج یا پاداش یا توقیف او به عنوان سپر بلا یا گروگان یا؛

بخصوص مقابله با قاچاق انسان تصویب شده است (Dill, ۲۰۰۶, ۱۵).

هر شخصی که با نقض مقررات این فصل یا برای استفاده از کار یا خدمات دیگری او را اجیر، مخفی یا منتقل نماید یا او را به دیگری تحویل دهد یا از دیگری تحویل بگیرد به پرداخت جریمه نقدی یا حداکثر به بیست سال یا هر دو مجازات محکوم میگردد. چنانچه نقض این ماده منتهی به مرگ شخص شود یا نقض آن مشتمل آدمربائی یا سو استفاده جنسی مشدده یا شروع به ارتکاب سو استفاده جنسی مشدده یا شروع به قتل باشد مرتکب به جریمه نقدی یا حبسمدتدار یا حبسابد یا هر دو مجازات محکوم میشود. (Wallace, Roberson, ۲۰۱۵, ۱۸۹)

۳ ارکان متشکله آدمربایی در حقوق ایران و آمریکا

در این مبحث ارکان متشکله بزه آدمربایی (عنصر قانونی، مادی و معنوی) در دو کشور ایران و آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است.

۳،۱ رکن قانونی

رکن قانونی بزه آدمربایی در حقوق کیفری ایران ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ چنین اشعار میدارد: هرکس به قصد مطالبه وجه مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور دیگری به عنف یا تهدید یا حيله یا به هر نحو دیگری شخصا یا توسط دیگری، شخصی را برباید یا مخفی کند به حبس از پنج تا پانزده سال محکوم خواهد شد. در صورتی که سنجینعلیه کمتر از پانزده سال تمام باشد یا ربودن توسط وسیله نقلیه انجام پذیرد یا به مجنی-علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود مرتکب به حداکثر مجازات تعیین شده محکوم خواهد شد و در صورت ارتکاب جرایم دیگر به مجازات آن جرم نیز محکوم میگردد. لیکن این ماده مطابق قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ در خصوص مجازات با تغییراتی همراه است. از این رو مطابق بند (ب) ماده ۱ این قانون چنانچه ارتکاب رکن مادی بزه آدمربایی موضوع ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ با عنف یا تهدید باشد، مجازات حبس درجه چهار و در غیر این صورت (با حيله یا به هر نحو دیگر) مجازات مرتکب حبس درجه پنج خواهد

¹⁰ Wisconsin

از ربودن بزه‌دیده رامدتی هم در محلی نگه داشته تا جرم آدمربایی یا طفل ربایی تحقق یابد. مسالهائی که مطرح میشود این است که آیا آدمربایی جرمی آنی یا مستمر؟ در این خصوص بین حقوقدانان اختلاف نظر وجود دارد. برخی جرمی آنی می‌دانند (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۸، ۵۶۸). زیرا به محض جابجایی از محلی به محل دیگر، بدون رضایت او، اینجرم محقق است. در حالی که برخی عقیده دارند جابجایی اقدامی است که مستلزم گذشت زمان متعارف است. بنابراین آدمربایی را باید جرم مستمر بدانیم (آقایینیا، ۱۳۹۷، ۱۶۴). حال آنکه اساساً آنچه در آدمربایی لازم است صدق جابه جایی عرفی است، این جابه جایی میتواند حسب مورد در مدت زمان کوتاه یا طولانی حادث شود.

به نظر میرسد با توجه به اینکه هیأت عمومی دیوانعالی-کشور که در خصوص پرونده‌هاییکه مجنیعلیه پس از وقوف قصد متهم مبنی بر آدمربایی آگاه شده خود را از وسیله نقلیه به بیرون پرتاب نموده است. هیاتعمومی دیوان عمل مرتکب را در حد شروع به آدمربایی دانسته است. از این رو اگر آدمربایی جرم آنی بود. میبایست هیات دیوانعالی کشور عمل مرتکب را آدمربایی محسوب مینمودند نه شروع به آدمربایی (گلدوزیان، ۱۳۹۸، ۲۱۰). شعبه ۳۷ دیوانعالی کشور بیان داشته: صرف جابجایی شخص خصوصاً وقتی مقدمه‌ی ارتکاب جرم دیگری است، آدمربایی تلقی نمی‌گردد.

در حقوق کاملاً به آدمربایی عبارت میباشد از ربودن یا دزدیدن انسان و نقل مکان دادن او از محلی به محل دیگر بر خلاف میل و اراده‌اش. به عبارت دیگر استیلا پیدا کردن بر یک شخص نقل مکان دادن او از یک کشور به کشور دیگر به صورت غیرقانونی بر خلاف میل و خواست او، را آدمربایی میگویند. هنگامی یک شخص به عنوان آدمربا شناخته میشود که به صورت غیرقانونی دیگری را از محل اقامت یا کسب و کارش به محل دیگر منتقل کند.

مطابق قانون جزای نمونه (ماده ۲۱۲، ۱) انتقال یا حبس در صورتی غیرقانونی است که با توسل به زور، تهدید یا اغفال انجام شود یا در مورد شخص کمتر از ۱۴ سال یا محجور بدون رضایت والدین، قیم یا سایر اشخاص مسئول مراقبت از رفاه او انجام شود (Wallace, Roberson: ۲۰۰۸، ۱۸۶).

۲. برای تسهیل ارتکاب به هر نوع جنایت یا فرار پس از ارتکاب هر نوع جنایت؛
۳. برای ایجاد صدمه بدنی به بزه‌دیده یا ارباب بزه دیده یا دیگری یا؛
۴. برای مداخله در وظایف دولتی یا سیاسی.

بند (a) ماده ۱۲،۴ قانون آدمربائی بینالمللی توسط والدین نیز مقرر داشته: هرکس کودکی را از ایالات متحده خارج نماید یا شروع به انجام آن نماید یا کودکی را که در ایالات متحده بوده است را به قصد ممانعت از اجرای حقوق والدینی در بیرون از ایالات متحده نگه دارد طبق این بند به جریمه یا حداکثر ۳ سال هر دو مجازات محکوم میگردد. اصطلاح کودک در این مقرر به معنای شخصی است که کمتر از شانزده سال دارد. اصطلاح «حقوق والدینی» در رابطه با کودک به معنای حق مراقبت و حضانت فیزیکی کودک است اعم از آنکه والدین کودک با هم یا جدای از هم زندگی نمایند (و شامل حق ملاقات نیز میشود) و خواه ناشی از اجرای قانون یا حکم دادگاه یا توافق قانوناً الزام آور فیما بین والدین باشد (Samaha, ۲۰۱۵، ۴۲۴).

۳،۲ رکن مادی

ربودن که در ماده ۶۲۱ و ۶۳۱ قانون مجازات اسلامی مورد تصریح قرار گرفته است، مفهوم روشنی دارد، ربودن شخص عبارت از منتقل کردن او از جایی به جایی دیگر بدون رضایت او است. بنابراین جابجایی و تغییر مکان مفهوم اصلی ربودن است. به این ترتیب تفاوت این جرم با جرم بازداشت غیرقانونی در عنصر جابجایی و نقل و مکان است. اما میزان جابجایی لازم برای صدق عنوان ربودن به تشخیص عرف بستگی دارد و به طور دقیق نمیتوان آن را مشخص کرد. به تعبیر دیگر لازم است بزه‌دیده آنقدر تغییر مکان داده شده باشد که عرف بگوید او از یک محل به محل دیگر منتقل شده است اما اینکه گفته شده است اگر شخص بازداشت شده، را از طبقه اول منزل به طبقه دوم آن منتقل کند، نمیتوان عمل او را آدمربایی دانست (آقایینیا، ۱۳۹۷، ۱۶۳). صحیح به نظر نمیرسد و ممکن است عرفاً همین میزان جابجایی برای صدق آدمربایی کفایت کند. آنچه از منطوق مواد ۶۲۱ و ۶۳۱ برمیآید، این است که با ربوده شدن شخص یا طفل؛ یعنی، انتقال وی از یک محل به محل دیگر، رفتار فیزیکی لازم برای تحقق جرم آدمربایی کفایت میکند. بنابراین لازم نیست که مرتکب پس

واسطه دیگری انجام گیرد. یا مقنن مداخله غیرمستقیم که با عبارت توسط دیگری بر باید پیشینی نموده است.

انتقال بهعنف دیگری از یک مکان به مکان دیگر، به همان نحو مقرر در قانون ایالت کارولینای شمالی^{۱۱}، اساس آدمربایی محسوب می‌شود. اینکه بزه‌دیده به چه مقدار میبایست انتقال یابد از چالش‌های مهم این جرم محسوب می‌شود. اگر انتقال و توقیف بزه‌دیده برای تسهیل ارتکاب یک جرم بوده باشد در صورتی آدمربایی محسوب خواهد شد که اولاً، انتقال بزه‌دیده ناچیز، بیاهمیت و از نتایج طبیعی سایر جرائم نباشد. ثانیاً، از عناصر ذاتی سایر جرائم نباشد. ثالثاً، وابستگی زیادی به سایر جرائم نداشته باشد به نحوی که ارتکاب سایر جرائم را به نحو قابل ملاحظه‌ای آسانتر نموده یا خطر کشف سایر جرائم را به نحو قابل ملاحظه‌ای کاهش دهد. دادگاه‌های فلوریدا^{۱۲} در اعمال این ضابطه به کرات رأی داده‌اند که صرف تهدید بزه‌دیده با سلاح و انتقال او از یک اتاق به اتاق دیگر و لو آنکه درب اتاق بسته شود ولی به بزه‌دیده دسترسی برای خارج نشدن از آن اتاق داده نشده باشد، برای محکومیت به آدمربائی کافی نیست. (Lippman, ۲۰۱۰, ۳۶۴)

در یک پرونده معروف در ایالت کالیفرنیا متهم، بزه‌دیده زنی به عنف را مجبور به طی مسافتی بیست و دو قدم برای ورود به اتومبیل متهم نمود و بر همین اساس نیز محکوم به آدمربایی شد. دادگاه عالی کالیفرنیا اعلام نمود که مقدار مسافتی که بزه‌دیده انتقال یافته است در جرم آدم‌ربائی اهمیتی ندارد؛ بلکه واقعیت انتقال بزه‌دیده اساس آدمربایی در این ایالت محسوب می‌شود. اغلب دادگاه‌ها پس از درک این مسئله که تقریباً هر جرمی همانند زنی بهعنف، سرقت به عنف و ایراد ضرب و جرح مشتمل بر مقداری انتقال بزه‌دیده نیز می‌باشد از این رویکرد که صرف انتقال بزه‌دیده برای تحقق آدمربائی را کافی می‌شناخت، دست کشیدند. در رویکرد سابق متهمان علاوه بر جرم اصلی به جرم آدمربایی نیز متهم شده و منجر به محکومیت آنها به حبس ابد بخاطر جرائم می‌شد که فاقد استحقاق چنین مجازات شدیدی بود (Wallace, Roberson, ۲۰۱۵, ۱۹۰). کالیفرنیا^{۱۳} در پرونده دانیلز در سال ۱۹۶۹ که متهم این پرونده وارد آپارتمان بزه دیده شده بود و با تهدید چاقو و

موضوع جرم آدمربایی و بازداشت غیرقانونی، انسان زنده است. بنابراین عمل ربایش باید نسبت به انسانی که زنده است و حیات دارد انجام شود. مبدأ حیات از لحاظ زیست‌شناسی، انعقاد نطفه است. اما شرط تحقق ربایش و بازداشت انسان، مستقل بودن حیات است. بنابراین اگر زن حامله‌ای موضوع این جرم قرار گیرد، این جرم نسبت به جنین وی منتفی است. زیرا این جنین علیه آزادی رفت و آمد افراد هستند و جنین هر چند یک موجود زنده است، ولی مفهوم آزادی برای او معنایی ندارد تا تعرض به آن عنوان مجرمانه به خود گیرد. باین اوصاف، نحوه نگارش مواد قانونی مربوطه، به گونه‌ای است که تردیدهایی را در این خصوص ایجاد میکند، این تردیدها بخصوص از قسمت اخیر ماده ۶۳۱ قانون مجازات اسلامی ناشی می‌شود که مقرر می‌دارد: چنان چه احراز شود که طفل مزبور مرده بوده مرتکب به یکصد هزار تا پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد. هم چنین مقنن در مواد ۶۳۵ و ۶۳۶ همین قانون، به ترتیب به مخفی کردن جنازه و مخفی کردن مقتول اشاره دارد و برای آنها مجازات تعیین کرده است.

جرم آدمربایی یا اخفاء، با رضایت بزه‌دیده قابل تحقق نیست و صرف سوءنیت مرتکب و داشتن انگیزه‌های سوء و انجام عنصر مادی آدمربایی و اخفاء، برای تحقق جرم کافی نخواهد بود. لازمه جرم آدمربایی و اخفاء عدم رضایت مجنبعلیه است. باید شخص، بدون رضایت خودش (به طور پنهانی یا علنی) جابه جا شود. بنابراین بستن در اتاق بر روی دیگری و یا همراه کردن دیگری با خود با میل رضای وی آدمربایی محسوب نمی‌شود.

عدم رضایت ممکن است باتوسل به حيله و تقلب حاصل شود. مانند آن که مرتکب با استفاده از تاکسی یا مسافرخش، طرف را فریب دهد و یا برعکس به عنوان مسافر، سوار تاکسی شود و با دادن آدرس، راننده را به جهتیکه قصد آدمربایی دارد، دلالت نماید که در صورت تحقق سایر شرایط آدمربایی محقق است (آقایی، ۱۳۹۷، ۱۶۷).

مقنن در ماده ۶۲۱ آدمربایی را به نحو مداخله مستقیم با عبارت شخصاً برپایه‌که منظور مواردی است که آدمربایی توسط مرتکب یا مرتکبین مستقیماً و بدون

¹³ California

¹¹ North Carolina

¹² Florida

میدهد، از نظر قانون، جرم است و با این حال عمداً آن را انجام دهد. اگر قصد ربودن و مخفی کردن را سوءنیت خاص بدانیم، این جرم نیاز به سوءنیت خاص نیز خواهد داشت (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۸، ۵۶۰). اما اگر قصد ربودن و مخفی کردن، جزئی از سوءنیت عام باشد، این جرم نیازی به سوءنیت خاص نخواهد داشت که به نظر میرسد احتمال دوم موجهتر باشد و در نتیجه مواردی که در ماده ۶۲۱ بیان شده است (قصد مطالبه وجه، قصد انتقام و هر منظور دیگر)، انگیزه ارتکاب جرم میباشد که در مسئولیتکیفری تأثیری ندارد.

برخی بر این عقیدهاند قصد تحقق نتیجه مجرمانه و هدف نهایی مرتکب از ارتکاب جرم، شرط لازم برای تحقق برخی جرایم میباشد یعنی مرتکب علاوه بر اراده آگاه بر ارتکاب جرم باید نتیجه آن را هم فراهم کرده باشد. انتقال از مکانی به مکان دیگر و سلب آزادی از متهم و به عبارت دقیقتر قصد ربودن و مخفی نمودن متهم سوءنیت خاص است (مرادیپور، ۱۳۹۵، ۵۳).

بنابراین، در جرم آدمربایی اگر قصد ربودن و مخفی کردن را سوءنیت خاص بدانیم، این جرم نیاز به سوءنیت خاص نیز خواهد داشت. اما اگر قصد ربودن و مخفی کردن، جزئی از سوءنیت عام باشد، این جرم نیازی به سوءنیت خاص نخواهد داشت که به نظر میرسد احتمال دوم موجهتر است.

مطابق برخی قوانین در آمریکا لازم است نگهداری فرد به یک منظور خاص و برای مثال توقیف شخص برای باج گرفتن یا توقیف شخص به عنوان گروگان، باشد. قانون ایالت فلوریدا وجود یک قصد مجرمانه خاص را لازم میداند. قصد مجرمانه خاص ممکن است توقیف فرد برای باج گرفتن یا دریافت پاداش، استفاده از بزه‌دیده به عنوان یک سپر بلا یا گروگان، ایراد صدمه بدنی، ارباب بزه‌دیده یا ایجاد اختلال در وظایف دولت یا امور سیاسی باشد. ایالت تگزاس ربایش عامدانه یا آگاهانه دیگری با قصد ارتکاب اعمال فوق‌الذکر را آدمربایی مشدد قلمداد مینماید.

۳،۳،۲ انگیزه مرتکب

در اکثر کتب حقوقکیفری، انگیزه به طور دقیق از مفاهیم دیگر تفکیک نشده است و معمولاً به جای مفهوم دیگری استعمال شده است. حقوق جزای ایران، انگیزه را در تحقق جرم موثر نمیداند مگر در موارد کاملاً استثنایی که مقنن

را وادار به چند قدم حرکت و ورود به داخل اتاقی نمود که در آنجا مرتکب سرقت و تجاوز به عنف شد. دادگاه عالی کالیفرنیا حکم محکومیت او به آدمربایی را باین استدلال نقض نمود که انتقال بزه‌دیده از عناصر اصلی تجاوز به عنف و سرقت بوده است و نمیتوان آن را آدمربایی محسوب نمود.

در حال حاضر دادگاهها معمولاً قوانین آدمربایی را صرفاً شامل مواردی میدانند که آدمربایی واقعی رخ داده باشد و شامل جرائمی نمیدانند که اساساً زنا به عنف یا ایراد ضرب و جرح و تهدید بوده و توقیف یا ربایش نتایج فرعی آن محسوب می‌شود. به عبارت دیگر قوانین آدمربایی در حال حاضر شامل توقیف یا انتقالی که از نتایج فرعی سایر جنایاتاند نخواهد شد (Lippman, 2010, 359). برای تحقق آدمربایی مطابق این ضابطه انتقال بزه‌دیده میبایست از عناصر اصلی و بیش از یک عنصر فرعی در آن باشد. براساس آراء قضایی انتقال بزه‌دیده هنگامی آدمربایی محسوب خواهد شد که سهم مهمی در ارتکاب جرم اصلی داشته باشد. به عبارت دیگر انتقال بزه‌دیده مانع از آن شود که بزه‌دیده بتواند درخواست کمک نماید، خطر کشف جرم و دستگیری متهم را کاهش دهد، فرار متهم را تسهیل نماید یا بزه‌دیده را در معرض خطر بیشتری قرار دهد.

در آدمربایی وجود قصد مجرمانه خاص انتقال بزه‌دیده بدون رضایت وی لازم است (McCord et al, 2006, 119). بنابراین، رکن مادی آدمربایی انتقال یا توقیف بزه‌دیده میباشد. در خصوص مقدار انتقال بزه‌دیده برای تحقق آدمربایی بین دادگاهها اختلاف نظر وجود دارد. برخی دادگاهها انتقال بزه‌دیده را برای مقدار کمی لازم میدانند و قانون جزای نمونه انتقال به مقدار قابل ملاحظه یا در خور توجه را لازم میدانند (Samaha, 2011, 365).

۳،۳ رکن معنوی

با وجود اختلاف نظر در رکن معنوی آدمربایی دیدگاه غالب آن است که رکن معنوی آن از قصد انتقال یا توقیف بزه‌دیده بدون رضایت وی تشکیل می‌شود.

۳،۳،۱ قصد مجرمانه

جرم آدمربایی نیز همچون بقیه جرایم عمدی، نیاز به قصد مجرمانه و سوء نیت دارد و قصد مجرمانه، اراده آگاهانه نقض قانون جزاست، یعنی مرتکب بداند عملی را که انجام

۶۲۱ چنین استنباط شود که پاسخ به این پرسشها مثبت است؛ اما منطق حقوقی و انصاف قضایی اقتضا میکند که چنین عملی را مشمول ماده مذکور ندانیم، همچنان که سابقه وضع این ماده به خوبی بیانگر این مطلب عبارت «هر منظور دیگر» است؛ زیرا ماده یک قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص، به جای عبارت هر منظور سوء دیگر عبارت انگیزه خیرخواهانه را به کار برده بود و در نتیجه، باید گفت که انگیزه خیرخواهانه، در این جا نسبت «هر منظور سوء دیگر» در مسئولیتکیفری تأثیر دارد و سوء نیت را به کلی زایل میکند (آقایی‌نیا، ۱۳۹۷، ۱۷۱-۱۷۰). اما در این خصوص نیز نظر مخالف وجود دارد. برخی بیان نموده‌اند که انگیزه اعم از شرافتمندانه یا غیر آن باشد در تحقق آدمربایی بی‌تاثیر است و تنها می‌تواند موجب تشدید یا تخفیف مجازات باشد (گلدوزیان، ۱۳۹۷، ۳۸۵). برخی دیگر نیز بیان نموده‌اند که سوء انگیزه بر خلاف مقررات سابق تأثیری بر ماهیت جرم ندارد (حبیبزاده، شریفی، ۱۳۹۱، ۳۲). ماده ۶۲۱، گرچه قصد سوء را بیان نکرده، اما مواردی که در این ماده به عنوان مصداق بیان شده است (قصد مطالبه وجه و قصد انتقام)، ظهور در این مطلب دارد. در برخی موارد دیده میشود که صاحب خانه یا اهالی محل، دزدی را در حال دزدی، دستگیر کرده و در محلی، مخفی یا بازداشت میکنند تا سپس تحویل مقامات مسئول بدهند؛ اما شخص یا اشخاص مخفی کننده، به عنوان آدمربایی یا مخفی کردن دیگری تحت تعقیب قرار می‌گیرند که این امر، بدون اشکال نیست.

در حقوقکیفری آمریکا انگیزه مرتکب در جرم آدمربایی بی‌تاثیر است. برای مثال اگر مأمور پلیس فردی را در ایالتی دستگیر نماید و به صورت غیرقانونی او را به ایالت دیگری که در آنجا به اتهام قتل عمد قابل تعقیب است ببرد مرتکب جرم آدمربایی شده است ولو آنکه انگیزه او برای اجرای عدالت قابل تحسین باشد تحقق جرم آدمربایی منوط به آن نیست که مرتکب برای تحصیل منفعت مالی آن را مرتکب شده باشد. عبارت «یا به نحو دیگر» مقرر در این قانون شامل مواردی میشود که هدف مرتکب از آدمربایی سکوت یک شاهد باشد. یا هدف وی تمتع جنسی از بزهدیده باشد.

تصریح نموده باشد. موارد استثناء در انگیزه، اصولاً در قلمرو جرایم علیه امنیت مشاهده میشود. مانند مواد ۵۰۵ و ۵۱۲ که انگیزه برهم زدن امنیت کشور است (پوربافرانی، ۱۳۹۷، ۲۰).

غرض قانونگذار از عبارت «یا به هر منظور دیگری» خارج ساختن انگیزه سوء از مصادیق حصری صدر جمله «قصد مطالبه وجه یا مال یا انتقام» و تمثیلی نمودن انگیزه مرتکب در محدوده انگیزه‌های سوء است. اگر چنین استدلالی را نپذیریم و انگیزه را موثر در وقوع آدمربایی و اخفا موضوع ماده ۶۲۱ ندانیم چگونه باید میان اخفا موضوع این ماده و ماده ۵۸۳ قایل به تفصیل گردید؟ به عبارت دیگر، نتیجه این تفسیر آن است که اولاً انگیزه شرط لازم برای آدمربایی و اخفا در ماده ۶۲۱ میباشد و ثانیاً چنانچه سوء باشد مصداق آن موثر در وقوع جرم نخواهد بود (آقایی‌نیا، ۱۳۹۷، ۱۶۹).

در تفسیر مفهوم سوء در انگیزه باید معیار عرف را ملاک قرار داد. بعضی از حقوقدانان معتقدند، اگر زن مطلقه‌ای فرزند خود که حضانتش بر عهده پدر است را در راه کودکستان و به انگیزه ارضاء عواطف مادری برباید و پس از چند ساعت او را اعاده نماید، به نظر میرسد آدم‌ربایی موضوع ماده ۶۲۱ محقق نشده باشد. نباید خروج اقدام از ماده ۶۲۱ را به معنای مباح بودن آدمربایی و اخفا تلقی نمود، بلکه چنین اقدامی ممکن است از مصادیق بازداشت و یا اخفا غیرقانونی موضوع ماده ۵۸۳ ق.م.ا باشد (گلدوزیان، ۱۳۹۸، ۲۲۲).

اما نکته‌ای که در این جا باید مورد توجه قرار گیرد، آن است که گاهی ممکن است مرتکب دارای انگیزه خیرخواهانه‌ای باشد؛ مثلاً دختری را که در معرض تجاوز و هتک حیثیت است، برباید تا گزندی به او نرسد یا شخصی را که تحت تعقیب مجرمان است و جانش در خطر میباشد مخفی کند، بدون این که شخص ربوده شده یا مخفی شده، از این موضوع خبر داشته باشد و به آن رضایت داده باشد. یا مردی همسر خود را، که بدون اجازه وی به مکانهای ناشایستی میرود. یا مردی، همسر خود را که منزل را ترک نموده، از خانه پدرش برباید و به منزل خود بیاورد (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۸، ۵۶۶).

آیا چنین اعمالی را میتوان به استناد ماده ۶۲۱ ق.م.ا. تحت تعقیب قرار داد؟ ممکن است از ظاهر ماده

۴ کیفیات مشدد آدمربایی

در حقوق کیفری ایران و آمریکا مواردی به عنوان کیفیات مشدده بزه آدمربایی بیان شده که موجب تشدید مجازات مرتکب میشود در ذیل این موارد مورد بیان شده است.

۴٫۱ کیفیات مشدده در حقوق ایران

در حقوق کیفری ایران در خصوص بزه آدمربایی مقنن برخی اعمال در خصوص بزه‌دهیده را از عوامل مشدده بزه آدم-ربایی دانسته است و مرتکب را به حداکثر مجازات قانونی بزه آدمربایی (مجازات درجه چهار؛ حبس بیش از ۵ تا ۱۰ سال) محکوم کرده است.

۴٫۱٫۱ سن بزه‌دهیده

مقنن در ماده ۶۲۱ بیان داشته در صورتی که سن مرتکب کمتر از ۱۵ سال باشد به حداکثر مجازات آدمربایی که مطابق قانون کاهش مجازات تعزیری مصوب ۱۳۹۹ محکوم می-شود. در مورد سن شخص ربوده شده، همچنان به همان ملاک پانزده سال که در قانون تشدید مجازات آدمربایی، پیش-بینی شده بود، باید اکتفا نمود و گویی سن بلوغ در این جا تأثیری ندارد، بلکه مهم آن است که مجنیعلیه در سنی باشد که آسیبپذیری او زیاد باشد. علت این که قانونگذار، صغر سن را یکی از علل تشدید مجازات قرار داده است؛ آن است که شخص صغیر و کم سن، نیاز به حمایت بیشتری دارد و ربودن او آسیب فراوانی بر وی وارد می-سازد. همچنین افراد کم سن، زودتر فریب دیگران را میخورند و اغفال میشوند؛ بنابراین باید از حمایت بیشتری برخوردار شوند (آقایی‌نیا، ۱۳۹۷، ۱۷۳).

مسئله‌ای که میتوان مطرح کرد این است که آیا لازم است آدمربا از سن مجنیعلیه آگاه باشد. به دیگر سخن آیا در رکن معنوی خدشه ای وارد نمیشود؟ در پاسخ به این سوال میتوان بیان نمود که مقنن به نحو اطلاق سن بزه‌دهیده را تعیین نموده و از عناصر مادی جرم محسوب نمیشود و جهل مرتکب در سن بزه‌دهیده موثر نیست زیرا اساساً جهل به قانون پذیرفته نیست. بعلاوه رکن معنوی به عاقد بودن مرتکب برای آدمربایی کفایت میکند زیرا سن مرتکب اساساً تغییری در ماهیت آدمربایی ندارد بلکه موجب تشدید مجازات است.

نکته‌ای که لازم است ذکر شود این است که آیا سن بزه‌دهیده بر اساس سن شرعی باید تعیین شود یا براساس

تقویم رسمی کشور؟ در پاسخ به این سوال باید بیان کرد که در حدود قدر متقن سن شرعی است و لازم است که در جرایم حدی براساس سن شرعی عمل نمود اما از آنجا که آدمربایی جرم تعزیری است لذا از این قاعده مستثناء است. و باید بر اساس سن عرفی عمل شود.

مطابق بند (ب) ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ حبس تعزیری درجه چهار (بیش از ۵ تا ۱۰ سال) خواهد بود. بدین معنا که در غیر موارد عنف و تهدید، و عناوین مشدده سهگانه ذیل ماده ۶۲۱ ق.م.ا. ۱۳۷۵ مجازات آدمربایی درجه پنج (بیش از ۲ تا ۵ سال) خواهد بود.

۴٫۱٫۲ آدمربایی با وسیله نقلیه

وسیله نقلیه بیشتر منصرف به وسیله نقلیه موتوری می-باشد؛ اما اطلاق آن در این جا شامل وسیله نقلیه غیرموتوری، مانند دوچرخه نیز میشود و به نظر میرسد منظور قانونگذار، وسایلی است که ارتکاب جرم آدمربایی را تسهیل میکنند، هر چند وسیله‌های مانند تراکتور باشد. و علت این که ربودن با وسیله نقلیه، علت مشدده مجازات به حساب می‌آید، آن است که ارتکاب جرم به این صورت، هم آسانتر است و هم موجب رعب و وحشت فراوان میشود و امکان فرار مجنیعلیه کمتر میباشد (میرمحمدصادقی، ۱۳۹۸، ۵۶۹).

لازم است آدمربایی با وسیله نقلیه باشد تا مرتکب مشمول تشدید مجازات شود. از این رو در صورتی که آدمربایی بدون وسیله نقلیه باشد و بعداً مرتکب از وسیله نقلیه استفاده کند مشمول تشدید مجازات نمیشود. زیرا مقنن به نحو صریح بیان کرده ربودن به وسیله نقلیه باشد.

۴٫۱٫۳ ایراد صدمه به بزه‌دهیده

آسیب جسمیگرچه ظهور درآسیب بدنی دارد، اما ظاهراً آسیب روحی و روانی را هم دربر میگیرد. آسیبی که به مجنیعلیه وارد میشود، گاهی بر اثر عملیات آدمربایی است، مانند اینکه مجنیعلیه در مقابل عملیات آدمربایی مقاومت کند و آسیبی به او برسد و گاهی آدمربا به قصد اذیت و آزار مجنیعلیه، آسیبی به او وارد میکند که ظاهرش، همه این صورته‌ها را دربر میگیرد، اما باید توجه داشت که لازم است میان ربودن و ورود آسیب، رابطه علیت وجود داشته باشد، بنابراین اگر مجنیعلیه در محل

باشد، با رعایت شرایط زیر در صلاحیت ایالت متحده می-باشد: بزه‌دیده از نمایندگان پارلمان، صاحب منصبان، کارمندان یا کار گزاران ایالت متحده باشد. بزه‌کار از اتباع ایالات متحده باشد. بزه‌کار بعداً در ایالات متحده یافت شود. عبارت (ایالات متحده) در این بند شامل کلیه مناطق تحت صلاحیت ایالت متحده از جمله هر یک از اماکنی است که مشمول مواد ۵ و ۷ بخش ۱۸ و ماده ۴۶۵۰۱ بخش ۴۹ میباشند. مطابق این بند، اصطلاح (تبعه ایالات متحده، دارای همان مفهومی است که در ماده (۲۲) ۱۰۱(a) قانون مهاجرت و تابعیت توصیف شده است) (Samaha, 2011, 423) بخش ۸.

• (g) قاعده خاص در قبال جرایم مرتبط با صغار در صورتی قابل اعمال به آنها خواهد بود: الف) بزه‌دیده این جرم کمتر از ۱۸ سال باشد. ب) بزه‌کار دارای ۱۸ سال باشد و از والدین، اجداد، برادر، خواهر، خاله، عمه و دایی بزه‌دیده یا از کسانی نباشد که قانوناً حق مراقبت از بزه‌دیده را دارد. مجازات چنین جرمی طبق این قانون حداقل ۲۰ سال حبس است. در این مورد میزان مجازات تشدید میباید تا قبح این رفتار و وضعیتی که طفل در آن قرار داده شده را منعکس نماید (وفق جزء g ماده ۱۲۰۱).

مطابق مقرر ۳۵۱ (b) مجموعه قوانین فدرال در صورتی که جرم آدمربایی منتهی به مرگ بزه‌دیده شود مجازات تشدید میشود که مجازات آن اعدام است.

وفق ماده ۴ ۱۲۰۱ (a) (ربایش صاحب منصبان رسمی یا اشخاص برخوردار از حمایت بینالمللی یا مهمانان رسمی بدون آنکه منوط به انتقال آن از ایالتی به ایالت دیگر باشد مجازات آدمربایی تشدید میگردد. حداکثر مجازات این جرم حبس مدت دار یا حبس ابد میباشد و اعمال این مجازات منوط به ایراد صدمه به بزه‌دیده نمیشود. چنانچه ارتکاب این جرم منتهی به مرگ فردی شود اعمال مجازات اعدام یا حبس قانوناً مجاز میباشد. (Dill, 2006, 31)

طبق ماده ۱۷۵۱ چنانچه بزه‌دیده آدمربایی رئیس‌جمهور آمریکا، رئیس‌جمهور منتخب آمریکا معاون رئیس‌جمهور یا اگر چنین سمتی وجود ندارد دومین مقام رسمی عهده‌دار وظایف رئیس‌جمهور ایالات متحده، معاون رئیس‌جمهور یا هر شخصی باشد که طبق قانون اساسی و مقررات ایالات متحده عهده دار وظایف رئیس‌جمهور است مجازات

اختفای خود اقدام به خودکشی کند یا برای فرار، خود را از جایی پرت کند، مشمول این عنوان مشدده نخواهد بود، اما اگر بر اثر ربودن و مخفی کردن و عدم تغذیه صحیح آسیبی به او برسد، موجب تشدید مجازات خواهد بود.

آسیب حیثیتی به مجنیعلیه به معنای آن است که آبرو و حیثیت مجنیعلیه در معرض تضییع قرار گیرد و این آسیب معمولاً در مواردی که مجنیعلیه پسر بچه‌های زیبا یا از جنس مؤنث باشد، مفروض دانسته میشود اما در موارد دیگر باید چنین آسیبی از سوی مجنی علیه به اثبات برسد (آقایی‌نیا، ۱۳۹۷، ۱۷۵). به نظر میرسد با توجه به عبارت آسیب جسمی یا حیثیتی غایت مقنن اعم از عمدی و غیرعمدی و توسط دیگران باشد را شامل میشود.

۴/۱/۴ به عنف یا تهدید

مطابق قانون مجازات کاهش حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ یک عنوان مشدده دیگری به بزه آدمربایی اضافه شده است. این عنوان مشدده ربودن دیگری به عنف و تهدید است. در واقع مقنن انگیزه را در عنوان مشدده دخیل دانسته است. از این رو، اگر شخصی دیگری را به عنف یا تهدید برباید مجازات او حبس تعزیری درجه چهار (حبس بیش از ۵ تا ۱۰ سال) است.

۴/۲ کیفیات مشدده در حقوق کیفری آمریکا

در قوانین فدرال برخی آدمربانیها مشدده محسوب میشود. در صورتی که شخص بزه‌دیده از صاحب منصبان بیگانه، افراد برخوردار از حمایت بینالمللی یا از مهمانان رسمی واجد شرایط مقرر در ماده ۱۱۱۶ (b) بخش ۱۸ باشد. بزه‌دیده از صاحب منصبان و کارمندان باشد که در ماده ۱۱۱۴ بخش ۱۸ توصیف شده‌اند و این اعمال علیه بزه‌دیده در حال انجام وظایف رسمی یا به مناسبت انجام وظایف رسمی او ارتکاب یافته باشد. (Samaha, 2011, 422)

- (c) چنانچه دو یا چند نفر برای نقض این ماده (آدم-ربانی) تبانی نمایند و یک یا چند نفر از آنها برای اجرای آن اقدام آشکاری نمایند مجازات هر یک از آنها حبس مدت دار یا حبس خواهد بود.
- (e) چنانچه بزه‌دیده جرم موضوع بند (a) از اشخاص برخوردار از حمایت بینالمللی و خارج از ایالت متحده

درجه پنج و در غیر این صورت مطابق بند (پ) ماده ۱۲۲ق.م.ا ۱۳۹۲ حبس یا شلاق یا جزای نقدی درجه شش است. بند (a) ماده ۱۲۰۱ آدمربائی مجموعه قوانین فدرال مقرر داشته: هر کس بدون مجوز قانونی اقدام به توقیف، حبس، ربایش و انتقال دیگری نماید و او را خواه برای دریافت پول یا پاداش در آزادی رهاییاش یا غیر آن در اختیار خود بگیرد بجزء در صورتی که این اعمال توسط والدین کودک انجام شود با رعایت شرایط زیر به حبس مدتدار که ۲۰ سال حبس است تشدید میشود. در برخی مواقع مجازات آدمربایی در حقوق کیفری آمریکا تشدید می-شود حبس بلند مدت، حبسبند، یا اعدام است. ربایش صاحب منصبان رسمی یا اشخاص برخوردار از حمایت بینالمللی یا مهمانان رسمی باشد یا اشخاص ماده ۱۷۵۱ باشند یا در صورتیکه آدمربایی منتهی به مرگ بزدیده شود.

۵ نتیجه گیری

جرمانگاری نقض حق آزادی شخصی در دو نظام کیفری صورت پذیرفته است. در زمینه اعمال سیاستهای کیفری در کشور-های مورد مطالعه تفاوت‌های قابل توجهی وجود دارد. جرم-انگاری چندپاره رفتارهای سالب حق آزادی شخصی و به عبارت دیگر عدم تجمیع آنها در یک عنوان مجرمانه واحد یا پایه در حقوق کیفری ایران علاوه بر تقطیع رکن قانونی چالش‌های تفکیک در رکن مادی را نیز ایجاد می-نماید. از سوئی دیگر کیفرگذاری نامتوازن و عدم توجه به تناسب بین جرم و مجازات بازنگری در قانون مجازات در این خصوص را ضروری میسازد. لیکن در حقوق آمریکا جرم-انگاری واحد و تناسب بین جرم و مجازات نشان از کارآمد بودن آن است. هر چند دو نظام حقوقی توجهی به جرایم-سازمانیافته و نظام حقوقی ایران توجهی به معاذیر معاف-کننده نداشته است. دیدگاه غالب قصد مجرمانه انتقال دیگری و توقیف بزه‌دیده برای رکن معنوی را کافی می-داند. جرائم سالب آزادی شخصی در دو سطح فدرال (دولت مرکزی) و هر یک از ایالت‌ها به نحو مستقل پیش‌بینی شده است. مجازات توقیف غیرقانونی، آدمربایی حبس موقت یا حبس ابد و مجازات گروگانگیری حبس موقت یا حبس ابد یا اعدام میباشد. جرائم توقیف غیرقانونی و آدمربایی هنگامی طبق قانون فدرال قابل تعقیب کیفری می‌باشند که بزه‌دیده از یک ایالت به ایالت دیگر در آمریکا یا به خارج از کشور آمریکا انتقال یافته باشد مگر در صورتی که بزه‌دیده از اشخاص برخوردار از

مرتکب آن حبس موقت یا حبس ابد خواهد بود. چنانچه این جرم منتهی به مرگ بزه‌دیده شود، مجازات مرتکب آن اعدام، حبس موقت یا حبسبند خواهد بود. چنانچه دو یا چند نفر برای ربایش اشخاص فوقالاشعار با هم تباری نمایند و یکی از آنها برای همین منظور کاری انجام دهد تمامی آنها به حبس موقت یا حبسبند محکوم خواهند شد. در صورتی که چنین رفتاری منجر به مرگ بزه‌دیده شود مجازات آن اعدام، حبس موقت یا حبس دائم میباشد.

طبق ماده ۱۲۰۱۴ (a) (ربایش صاحب منصبان خارجی، افراد برخوردار از حمایت بینالمللی یا مهمانان رسمی خارجی به همان نحو که مصادیق آن در ماده ۱۱۱۶ (b) تعیین شده است نیز آدمربایی مشدده محسوب میشود. مطابق ماده ۱۱۱۶ نیز صاحب منصبان خارجی عبارتند از پادشاه یا مقام معادل آن، رئیس‌جمهور، جانشین رئیس‌جمهور، نخست وزیر، سفرا، وزیر خارجه، اعضای هیئت دولت خارجی (هیئت وزیران)، بالاترین مقام سازمانهای بینالمللی یا هر شخصی که قبلاً دارای چنین سمتی بوده است و هریک از اعضای خانواده آنها که در ایالاتمتحده اقامت دارند. یا هر شخصی که دارای تابعیت خارجی است و بنحو شایسته به ایالات متحده به عنوان یک صاحب منصب یا کارمند دولت خارجی یا سازمان بینالمللی معرفی شده است و کسی که برای تجارت رسمی در ایالات متحده اقامت دارد و هریک از اعضای خانواده آنها که در رابطه با حضور این صاحب منصبان و کارکنان در ایالات متحده اقامت دارند مجازات در این حالت تشدید میشود (Wallace, Roberson, ۲۰۱۵, ۱۹۰).

۴٫۳ واکنش کیفری ایران و آمریکا

مجازات ساده آدمربایی که مقرون به هیچ یک از کیفیات مشدده نباشد در حقوق کیفری ایران مطابق قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ حبس تعزیری درجه پنج (حبس بیش از ۲ تا ۵ سال) است. در صورتی که مقرون به کیفیات مشدده باشد حداکثر مجازات آدمربایی که حبس تعزیری درجه چهار (حبس بیش از ۵ تا ۱۰ سال) است اعمال میشود. مجازات شروع به آدمربایی نیز مطابق بند (پ) ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹، تبصره ماده ۶۲۱ ق.م.ا ۱۳۷۵ نسخ شده است و اعمال مجازات مطابق ماده ۱۲۲ ق.م.ا ۱۳۹۲ است. از این رو، اگر مجازات مشدده باشد، مجازات شروع به آن مطابق بند (ب) ماده ۱۲۲ ق.م.ا ۱۳۹۲ حبس تعزیری

۳. اتخاذ جرمانگاری مستقل کودکربایی توسط والدین و اتخاذ مجازات خفیفتر آن پیشنهاد می‌گردد.
۴. حمایت کیفری ویژه از اشخاص آسیب‌پذیر همانند اشخاص دارای ناتوانی جسمی یا روانی، زنان، بیماران، سالخوردگان و نوجوانان کمتر از ۱۸ سال علاوه بر اطفال تا ۱۵ سال مقتضی تشدید مجازات آدمربایی آنها می‌باشد.
۵. اتخاذ سیاست‌های تشویقی به منظور تسهیل در کشف و تعقیب جرم، شناسایی مرتکب یا مرتکبان و آزادی بزه‌دیده اقتضا مینماید که مقنن کیفری معاذیر تخفیف دهنده مجازات برای جرم آدمربایی را نیز پیش‌بینی نمایند.
۶. جرمانگاری مشدده آدمربایی سازمانیافته یا مبتنی بر اقدامات مجرمانه مشترک.

حمایت بین‌المللی یا یکی از صاحب‌منصبان رسمی آمریکا همانند رئیس‌جمهور یا معاون رئیس‌جمهور باشند یا بزه‌دیده یکی از مقامات و کارمندان رسمی بوده و در حال انجام وظایف رسمی یا به مناسبت آن ربوده شده باشد. پیشنهاد میشود:

۱. شایسته است قانونگذار ایران تمامی رفتارهای سالب آزادی شخصی را به صورت یکپارچه و در ضمن یک مقرر قانونی واحد جرمانگاری و سیستم مجازات‌های مندرج را اعمال نماید.
۲. تعهد بین‌المللی الحاق ایران به کنوانسیون مقابله با گروگانگیری انطباق جرمانگاری صریح را ضروری می‌نماید.

منابع

منابع فارسی

کتاب

- مرادپور، آمنه: مطالعه تطبیقی بزه آدمربایی در حقوق- کیفری ایران و فرانسه، پایان‌نامه‌کارشناسی‌ارشد، دانشگاه دامغان، دانشکده علوم انسانی، ۱۳۹۵.
- میرزندهدل، احمد (۱۳۹۳). فرهنگ حقوق، چاپ سوم تهران: نشر آمه.
- میرمحمدصادقی، حسین: حقوق جزای اختصاصی، جلد اول، چاپ بیست و هشتم، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۸.
- ۱۱- مصدق، محمد: شرح قانون مجازات اسلامی، چاپ نهم، تهران، انتشارات جنگل جاودانه، ۱۳۹۵.

مقالات

- حبیبزاده، محمدجعفر؛ شریفی، محسن: «تحلیل‌ارکان جرم آدمربایی در روند قانونگذاری ایران بانگاهی به حقوق فرانسه»، پژوهشنامه اندیشه‌های حقوقی، شماره ۲۱، ۱۹-۴۳، ۱۳۹۱.
- رهایمی، محسن؛ آبانگاه، محمد: «بررسی و مقایسه جرایم آدمربایی و بازداشت غیرقانونی در حقوق جزای ایران»، فصلنامه تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل. دوره ۴، شماره ۱۱، ۱-۲۵، ۱۳۹۰.
- غلام، نبیاله؛ جعفر حبیبزاده، محمد: «ضمانت اجرای- کیفری گروگانگیری در حقوق ایران با نگاهی به

- آقایینیا، حسین: جرایم علیه اشخاص، چاپ هفدهم. تهران، نشر میزان، ۱۳۹۷.
- باهری، محمد: نگرشی بر حقوق جزای عمومی، چاپ پنجم، تهران، نشر مجد، ۱۳۹۴.
- پوربافرانی، حسن: حقوق جزای اختصاصی، جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی، چاپ سوم، تهران، انتشارات جنگل، جاودانه، ۱۳۹۷.
- غلامحسینی، رضا: بررسی آدمربایی و تروریسم از دیدگاه حقوق داخلی و بین‌المللی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ۱۳۸۴.
- غفاری، همایون: آدمربایی در حقوق جزای ایران، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۷.
- گلدوزیان، ایرج: محشای قانون مجازات اسلامی، چاپ ششم، تهران، نشر مجد، ۱۳۹۷.
- گلدوزیان، ایرج: حقوق جزای اختصاصی، چاپ بیست و چهارم، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۹۸.

منصور، رحمدل: «سلب آزادی از اشخاص در قانون مجازات- اسلامی»، فصلنامه حقوقی تطبیقی ایران و بینالملل، دوره ۷. شماره ۲۴، ۱۹۹-۹۱، ۱۳۹۳.

اسناد بین-المللی»، پژوهش حقوق کیفری، سال ۵، شماره ۱۹، ۷۲-۴۱، ۱۳۹۶.

منابع لاتین:

- Harvey, Wallace & Cliff, Roberson, Principles of criminal law, 6th ed, New York, Pearson, 2015.
- James W. H. McCord, J.D. & Sandra L. McCord, M.A, Criminal Law and Procedure for the Paralegal- a System Approach, 4th ed, Thomson Delmar Learning, 2006.
- Joel, Samaha, Criminal Law, 10th ed, Wadsworth Cengage Learning, 2011.
- Matthew, Lippman, Contemporary Criminal Law, 2th ed. SAGE Publications, Inc. California, 2010.
- Rollin M. Perkins and Ronald N. Boyce, Criminal law, 3th ed. Mineola, NY; Foundation press, 1991.
- Sara Elizabeth Dill, Human Trafficking and the Modern Justice Systems, New York, 2006.
- U .S. Department of Justice, A Family Resource Guide on International Parental kidnapping, United States, Penny Hill Press, 2015.